

Prof. E. Ilus'ile
kinnitamises.

I

1. X. 40. *W. W. W.*

SEADUSJÄRGSETE PÄRIJATE

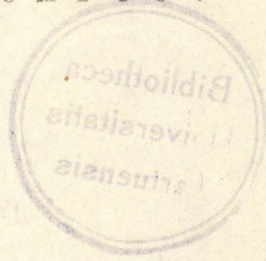
E. V.
TARTU ÜLIKOOLI
DIPLOMISTEADUSKONN
29 OKT 40
232
A. A.

PÄRIMISÕIGUSTESSE KINNITAMISMENETLUS

2393

*Arvestades
diplomi taras.
4. X. 40
Z. M. P.*

DIPLOMTÖÖ.

stud. iur. Edgar Aavik
(Aavik) matr.nr.13727.

Tartu 1940.

Loe järele 11. X. 40

Seadusjärgsete pärijate
pärimisõigustesse kinnitamismenetlus.

Sisukord.

I osa.

- § 1. Pärimine. Mõiste ja süsteeme.
- § 2. Pärimisalused. Pärimine leppe, testamendi ja seaduse järgi. Nende aluste prioriteet.
- § 3. Pärimisõigustesse kinnitamise juriidiline loomus.

II osa.

- § 4. Isikud, kes õigustatud esinema taotlustega pärimisõigustesse kinnitamiseks. Vorm ja tõendid.
- § 5. Väljakutse menetlus õiguste ja nõudmiste ülesandmiseks. Väljakutse juriidiline efekt.
- § 6. Vaidlused pärimisõigustesse kinnitamise vastu.
- § 7. Pärimisõigustesse kinnitamine ja päranditombu likvideerimine.
- § 8. Pärimisõigustesse kinnitamine hagikorras.

Kasutatud kirjandus.

1. A. Gassmann, A. Nolcken, Die Verordnungen der Reorganisation des Gerichtswesens und der Behörden in den baltischen Gouvernements, Dorpat - Riga, 1889.
2. J. Tjutrjumov, Grazdanskoe pravo, Tartu, 1927.
3. J. Tjutrjumov, Grazdanskij protsess, Tartu, 1925.
4. Balti Eraõigus III köide BES.
5. 1939. a. Tsiviilseaduse eelnõu TSE.
6. Tsiviilkohtupidamise seadus TKS.
7. Maakorraldusseadus RT 1937, 30, 290.
8. Riigikohtu otsusi 1920 - 1938. a.

I osa.

1. Pärimine. Mõiste ja süsteeme.

Surmaga kaob pärandaja isik, kuid varavahekorrad jäävad püsima. Neid on vaja edasi korraldada. Seetõttu on vajalik, et surnud õigussubjekti asemele astuks uus. Uuele normiadressaadile kanduvad üle kõik õigused ja kohustused, mida evis kadunu surma momendil.

Kehtiva õiguse järgi muutub pärand juriidiliseks isikuks ¹⁾. Esialgu kanduvad päranditombule kui juriidilisele isikule kõik õigused ja kohustused, mida evis kadunu. Siingi tekib successio. See successio tekib ex lege ning on fiktsioonilise loomuga. Ta on põlvenenud Rooma õigusest, mis samuti kohtles hereditas iacensi juriidilise isikuna.

1) Vt. J. Tjutrjumov, „Grazdnskoe pravo, Tartu, 1927, lk. 570 ja BES 1692.

Pärandaja õiguste ja kohustuste kandumist pärandi tombule ei tule pidada veel pärimiseks. Pärimise all mõtleme seda, kus pärandaja õigused ja kohused kanduvad üle pärijale.

Juriidiliselt loomult on pärimine universaalne järglus. Siin ei omanda pärija mitte üksnes vara, mis kuulub pärandisse, vaid õigustuste ja kohustuste kompleksi, mis kuulus pärandajale surma momendil. Juriidiliselt pole pärimine varaliste hüviste omandamine, nagu tavaliselt mõeldakse, vaid universaalne õigusjärglus. Pärimine on juriidiliselt ka see, kui pärandi passiva ületab aktiva. Selgi juhul kanduvad pärijale pärandaja õigused ja kohustused. Sisuliselt aga ei saavuta pärija siin mingisugust varalist kasu. Otse ümberpöörduvalt. Ta on vastutav pärandaja kogu võlgade eest, kuigi need võisid olla suuremad pärandi aktivast. Ainult sel juhul, kui ta võtab pärandi

vastu inventuuriõiguse alusel, võib ta vastutus piirduda vaid pärandi aktivaga.

BES § 1691 järgi on pärimine universaalne õigusjärglus, mis võib rakenduda pärandaja tege-liku surma korral või surnuks tunnustamise korral 2).

Kaasaegseis seadusandlusis on kehtele pääsenud pärimisõigustesse astumisel kaks süsteemi: 1) vastuvõtu- ja 2) loobumissüsteem. Loobumis-süsteemile on ehitatud nii Prantsuse pärimisõigus (art. 724) kui ka Saksa pärimissüsteem (art.1922, 1942). Siin langeb pärandi avanemine kokku päran-di vastuvõtuga. Pärija astub pärimisõigustesse surmamomendist alates 3). See, kes ei soovi saada pärijaks, peab avaldama selleks oma taht.

2) Surnuks tunnustatakse isik kohtumäärustega teatud tingimuste alusel.

3) Le mort saisit le vif, der Todte erbt den Lebendigen.

Vastupidisel seisukohal asub vastuvõtusüsteem. Siin erineb teravalt pärandi avanemine pärandi vastuvõtust. Pärandi avanemise all mõeldakse neid asjoolusid, mis annavad võimaluse isikule pärijaks saada. Avanemisega üksi ei muutu keegi pärijaks. Selleks, et saada pärijaks, peab isik tahet avaldama. Tahet avaldamata ei saada kedagi kinnitada pärimisõigustesse. Viimatimⁱⁿⁱinitud süsteem on rakendust leidnud ka kehtivas õiguses. Kehtiva õiguse järgi võib isik saada pärijaks vaid tahte avaldusega, mis tuleb esitada vastavale kohtule. Vastu isiku tahet ei saa kedagi pärijaks tunnustada ega temale üle kanda pärandijätja kohustusi.

§ 2. Pärimisalused. Pärimine leppe, testamendi ja seaduse järgi. Nende aluste prioriteet.

Päranduse korral võidakse kadunu õigusi ja kohustusi kanda üle pärandaja tahtel või tahteta,

kui pärandaja pole selleks avaldanud mingisugust tahtet. Pärandaja tahteavaldus pärimisõiguste ülekandmiseks võib avalduda kas testamendiga või pärimisleppega ⁴⁾.

Pärimislepe on kahekülgne akt ⁵⁾. Ta tekib vaid pärandaja ja pärija tahtel. Järelikult saadakse ka pärimislepet muuta vaid ikka nii pärandaja kui ka pärija ühisel tahtel. Testament aga selle vastu tekib vaid pärandaja tahtel. Testamendi kehtivuseks pole vaja pärija tahte olemist. Pärija võib küll keelduda pärimisõigustesse astumast testamendi järgi, kuid testamendi kehtivuseks pole

4) Vt. ka 1939. a. Tsiviilseaduse eelnõu /TSE/ §3582.

5) Tuleb teha vahet kahekülgse ja kahepoolse akti vahel. Kahekülgne toiming teostub kahe poole tahtel. Kahepoolne toiming on see, kus üks pool evib õigusi, teine kohustusi. Pärimislepe on kahekülgne, kuid ühepoolne akt.

kunagi vaja pärija nõusolekut.

Kuna testament tekib vaid pärandaja tahtel, siis on võimalik pärandajal alati seda muuta. Ainult avalikkude testamentide muutmise on seondatud mõne formaalsusega.

Eelkõige võimaldatakse pärandajal endal käituda vabalt oma varaga. Juhul, kui ta seda pole teinud, või tahteavaldis ei vasta seadusnõuetele, siis tuleb rakendamisele seadusjärgne pärimine.

Roomas kehtis põhimõte, et nemo pro parte testato, pro parte intestato decedete potest. Kehtivas õiguses see maksev pole. Siin võib esineda korraga isegi pärimine seaduse, testamendi ja pärimisleppe järgi. Muidugi peavad sel juhul testament, pärimislepe ja seadusjärgne pärimine haarama igaüks erinevat pärandiosa. Juhul, kui pärandilepe hõlmab tervet pärandit, samuti ka testament, siis loomulikult ei saa esineda kunagi

kolme pärimisalust korraga. Sarnasel korral, kui pärandi kohta on tehtud pärimislepe ja testament, tuleb eelisõigus anda pärimisleppele ⁶⁾. Sel juhul toimub vara üleminek pärimisleppe järgi. Testament ega seadusjärgne pärimine ei või evida mingisugust efekti.

Juhul aga, kui pärandilepe mõnesuguste asjaolude toime muutub kehtetuks, võib tulla rakendamisele pärimine testamendi järgi. On aga pärimislepe tehtud pärast testamendi koostamist ning selles on otse mainitud, et testament kaotab kehtejõu, siis tuleb rakendamisele otse seadusjärgne pärimine.

§ 3. Pärimisõigustesse kinnitamise juriidiline loomus.

Nagu äsja mainitud toimub pärimisega universaalne successio, kus pärandaja õigustesse ja ko-

6) Vt. ka TSE § 583.

hustustesse astub pärija. See õigusjärglus toimub just sellest momendist alates, kui pärija kinnitatakse pärimisõigustesse. Päranditomp lakkab sellest momendist olelemast vastutajana pärandaja kohustuste eest ning need kanduvad pärijale. Sellest momendist alates, kui pärija on kinnitatud pärimisõigustesse, võidakse pärandijätja kohustusi hakata sisse nõudma pärijalt.

Tegelik praktika on kaldunud arvama, et päranditomp lakkab olelemast mitte sellest momendist alates, kui hooldus päranditombu kohta lõpetatakse hoolduskohtu määrusega. Õigus-teoreetiliselt ei saa seda vaadendit pooldada. Hoolduse lõpetamine on vaid tehniline toiming, mis ei kaasuta mingisuguseid muudatusi pärandaja õiguspõhises positsioonis. Päranditomp ei teki mitte selle toimega, et hoolduskohus määrab päranditombule

hooldaja, vaid juba parandaja surmaga. Kui parandile määratakse hooldaja mõni aeg pärast parandaja surma, siis ei saa kunagi ütelda, et selle ajavahemikul ei eksisteerinud üldse paranditomp. Ei, paranditomp eksisteeris ka surma momendist kuni hooldaja määramiseni. Ainult tal puudus teovõime teostaja. Kui see on nii, siis ei saa kreatiivse loomuga aktiks pidada paranditombu suhtes hoolduskohtu määrust, millega hooldaja määratakse. Kui paranditomp ei teki hoolduskohtu määrusega, siis ei saa ta lõppeda ka hoolduskohtu määrusega. Hoolduskohus määrab paranditombule vaid hooldaja ning valvab ta tegevuse järel. Õigussubjektiks on paranditomp, mis tekib isiku surmaga ning lõpeb pärija kinnitamisega pärimisõigustesse.

Kui pärija on kinnitatud pärimisõigustesse, siis kanduvad õigused ja kohustused, millest moodustus paranditomp, üle pärijale, kuna parandi-

tomp lakkab olelemast. Pärija kinnitamise juriidiline efekt seisab selles, et ta muudab pärija pärandaja universaalseks õigusjärglaseks ning teeb ta vastutavaks pärandaja kohustuste eest.

Kui pärija on avaldanud tahet pärimisõigustesse kinnitamiseks ning kinnitamine on tegelikult toimunud, siis ei saada enam loobuda. Pärandi tegelikul vastuvõtul pole enam mingisugust tähtsust. Kuigi pärija, kes on kinnitatud pärimisõigustesse, ei võta tegelikult pärandit vastu, ei muuda ega mõjusta see mingil viisil pärija vastutust. Pärandi tegelikul vastuvõtmisel pole mingisugust efekti pärija vastutuse suhtes.

II osa.

§4. Isikud, kes on õigustatud esinema
taotlusega pärimisõigustesse kinnitamiseks.

Vorm ja tõendid.

Kehtivas õiguses on pärimisõigustesse kinnitamine rajatud deklaratsiooniprintsiibile, kus iga isik, kes tahab saada pärijaks, peab avaldama selleks tahet. Seetõttu võib kestva taotlusega esineda eelkõige ikka pärija ise. Kuid sageli esineb juhte, kus pärija pole teovõimne ega evi protsessivõimet. Säärane pärija ei saa loomulikult esineda ka taotlusega pärimisõigustesse kinnitamiseks. Nende isikute nimel teotsevad eestkostjad ja hooldajad. Alaealiste eest võivad vastavaid taotlusi esitada nende vanemad kui lapse seaduslikud eestkostjad. Vanemate puududes

sooritavad seda aldealise määratud eestkostjad. Isikud, kes on asetatud hoolduse alla kas vaimsete, füüsiliste defektide või pillamise pärast, ei saa samuti esineda taotlusega pärimisõigustesse kinnitamiseks. Siin esitavad vastava taotluse hooldajad, kelle määrab hoolduskohus ⁷⁾.

Pärimine kui varaõiguste omamine ei kuulu kõrgisiklikkude õiguste sarja, mida kindlasti peaks sooritama pärija ise. Pärimisõigustesse kinnitamist võidakse sooritada seepärast ka voliniku kaudu. Selleks pole vaja ka erivolitust. Tavalise volikirja alusel, mis annab volinikule õiguse sooritada protsessuaalset teovõimet teise eest, on võimalik taotleda pärimisõigustesse kinnitamist.

7) Hoolduskohtutena teotsevad linnades vaeslastekohtud, maal vallakohtud.

Juriidilised isikud ei saa küll pärandada, vaid võivad likvideeruda, ning vara suhtes teha korraldusi vastavalt põhikirja või seaduse säte-tele, kuid pärimisõigus kuulub neile üldalustel. Iga juriidiline isik, kes võib omada vara, võib ka pärida. Kuna juriidiline isik ei evi teovõimet, siis teostavad seda nende organid. Juriidilise isiku eest võivad ka pärimisõigustesse kinnitami-
mist taotleda organid, kes on õigustatud era-õiguslikult juriidilist isikut esindama.

Juriidilistest isikutest, kes esinevad sea-
dusjärgsete pärijatena, tuleks kõigepäält mainida riiki. Riik võib alati pärida isiku vaibevara. Riigi kõrval pärivad omahaldusorganid kogukonna-
liikmete vaibevarad. Pääle nende võivad pärida ka teised juriidilised isikud oma liikmete vara, kui see on ette nähtud põhikirjas. Väljaspool mai-

nitud juhte juriidilised isikud ei päri seaduse järgi. Küll võivad nad pärida nii testamendi kui ka pärimisleppe alusel.

Juriidiliste isikute nimel võivad paluda pärimisõigustesse kinnitamist juriidilise isiku organid või ka leppelised volinikud volikirja alusel.

Taotlus, millega palutakse kinnitada seadusjärgseid pärijaid pärimisõigustesse, tuleb esitada sellele jaoskonnakohtunikule, kelle tegevuspiirkonnas oli pärandaja viimane elukoht ⁸⁾. Kui pärandaja viimane elukoht oli välismaal, siis allub pärijate kinnitamine pärimisõigustesse Tallinna 1. jaoskonnakohtunikule ⁹⁾. Vä-

8) TKS § 2011.

9) TKS § 2011¹

lismaalased, kes asuvad Eestis ning kelle elukoht on ENSV territooriumil, alluvad pärijaks kinnitamisel samale korrale nagu meiegi kodanikud.

Palve, millega taotletakse pärimisõigustesse kinnitamist, ei pea sisaldama mingit kindlat vormi. Temast peab nähtuma, mida pärija taotleb. Eelkõige peab palvest nähtuma pärija, keda palutakse kinnitada pärijaks. Edasi peab ilmne-
ma pärandaja, kelle suhtes soovitakse saada pärijaks, ja vara, mida soovitakse pärida. Palvest peab nähtuma, et on vaja sooritada üleskutse õiguste ja nõudmiste esitamiseks, ning nende taotlused, kes pole neid esitanud õigeaegselt, tuleb tunnustada kustunuteks. Kui pole palutud tunnustada kustunuks taotlusi, mis pole esitatud õigeaegselt, siis ei saa seda teha kunagi

kohus ka omal algatusel. Kohus saab rahuldada pärija taotlusi vaid selles ulatuses, kui palju ta on palunud. Kaugemale ta minna ei või.

Pärijaks kinnitamisega tekib muudatusi õigusolustikus. Ühe õigussubjekti asemele astub teine. Ühe õigused ja kohustused kanduvad teisele. Kohtuotsusel, millega keegi pärijaks kinnitatakse, on seega seondatud sunni toimeid. Seepärast on ka arusaadav, et kohtuotsust ei saa teha muidu, kui peab tõendatud olema need asjaolud, millele pärija taotlus on rajatud.

Eelkõige tuleb tõendada pärandaja surmafakt. Edasi peab tõendama sugulusseos pärandaja ja pärija vahel. Kinnisvara pärimise korral peab näitama, et kadunule kuulub tõepoolest vara, mille suhtes soovitakse pärijaks saada. Vallasva-

ra korral pole vaja otseselt tõendada, et päritav vallasvara kuulus kadunule. Seda võib pärija ise deklareerida.

Äsjamainitud faktide tõendamiseks tuleb palvele, millega taotletakse pärimisõigustesse kinnitamist, lisandada: pärandaja surmatunnistus, perekonnatunnistus, kust nähtub pärija sugulusseos pärandajaga, kinnisvara pärimise korral väljavõtte kinnistusregistrist ja pärandi deklaratsioon. Maksustamise otstarbel on vaja lisandada veel muidki dokumente, nagu: valla tunnistus talundite puhtakasu-rublade kohta jne., need aga ei evi tähtsust pärijaks kinnitamisel.

Sageli tekib juhte, kus pärandaja ise pole veel pärimisõigustesse kinnitatud ¹⁰⁾.

10) Näiteks on pärijaks kinnitamata isa, kelle vara pärib poeg.

Sellel juhul tuleb toimida kas transmissiooni põhimõttel või eestusõiguse alusel. Juhul, kui pärandaja suri enne oma pärandijätjat, siis tuleb rakendamisele eestamisõigus. Siin tuleb pärija kinnitada pärimisõigustesse, ilma et oleks vaja kinnitada pärandajat oma pärandaja pärimisõigustesse. On aga pärandaja surnud pärast oma pärandijätjat, siis tuleb sooritada kaks kinnitust. Enne tuleb pärandaja kinnitada pärijaks oma pärandaja suhtes, alles siis võidakse kinnitada pärijaks taotlejat.

Pärijaks kinnitamise korral pole oluline, et esineb teisi lähemaid pärijaid kui see, kes palub end kinnitada pärijaks. Kuna kehtivas õiguses on rakendatud deklaratsiooniprintsiip pärijaks kinnitamisel, siis võib pärijaks saada

see, kes palub end pärijaks kinnitada. Muidugi, kui lähemad sugulased avaldavad soovi saada pärijaks, siis ei saa kaugemaid pärijaiks kinnitada. Vastasel korral aga küll.

Oluline pole ka see, et kõik pärijad peaksid esinema palvega pärijaks kinnitamiseks. Seda võib esitada ka üks pärijaist. Teised, kes pole esinenud vastava taotlusega, võivad avaldada hiljem kohtus, et soovivad saada pärijaiks. Ilma avalduseta aga ei või kohus kunagi kinnitada kedagi pärijaks ¹¹⁾.

§ 5. Väljakutse menetlus õiguste ja nõudmiste ülesandmiseks.

Väljakutse juriidiline efekt.

Jaoskonnakohtunik, saanud vastava taotluse pärijaks kinnitamiseks, teeb avaliku proklaami

11) Vrd. ka J. Tjutrujumov, Graždanskij protsess, Tartu, 1927, lk. 604.

õiguste, nõudmiste ja igasuguste taotluste esitamiseks kadunu vara vastu. Tavaliselt teeb kohus väljakutse pärijate palvel. Kuid pääle pärijate on võimalik seda sooritada ka kohtu initsiatiivil, legataaride ja kreditoride palvel ¹²⁾. Väljakutse tehakse järgnevatel juhtudel: 1) kui pärija pole teada; 2) kui pole teada, kas need, kes paluvad endid kinnitada pärijaiks, on loomulikud ning lähimad; 3) kui pärijad on küll teada, kuid nad keelduvad pärandit vastu võtmast või soovivad pärandit võtta vastu inventuuriõiguse alusel; 4) kui pärijatel, testamenditäitjatel või hooldajatel on teada võlgu, mis on kohustuslikud päranditombule ¹³⁾. Mainitud juhtudel on

12) Vt. Tjutrjumov, protsess, lk. 603, all.

13) TKS § 2012

avalik väljakutse obligatoorne ega või kunagi puududa.

Väljakutse sooritamist võivad paluda: testamenditäitjad, päranditombu hooldajad, pärijad ise, kreditorid, legataarid ja üldse isikud, kel on mõnesuguseid nõudlusi ja õigusi pärandi kohta ¹⁴⁾. Ka jaoskonnakohtunik võib taotleda väljakutse sooritamist pärandi suhtes. Viimane teeb seda juhul, kui rakendab pärandi suhtes vahendeid selle säilitamiseks (TKS § 2013).

Enne pärimisõigustesse kinnitamist tuleb avaldada proklaam. Proklaam võib jääda ära üksnes siis, kui pärandi väärtus ei ole üle 500 krooni ¹⁵⁾.

Väljakutse seisab selles, et jaoskonnakoh-

14) TKS § 2013.

15) TKS § 2011.

tunik avaldab ENSV Teataja lisa kuulutuse, millega ta kutsub kõiki isikuid, kellel on õigusi, nõudmisi või vaidlusi pärandi suhtes neid kohtule ülesse andma. Pretensioonid tulevad esitada kohtule kuue kuu kestel arvates kuulutuse ilmunisest. Ainult sel juhul, kui pärimisõigustesse kinnitamine toimub maakorralduse korras Maakorraldusseaduse alusel, on väljakutseae kuue kuu asemel üks kuu 16).

Juhul kui pärandijätja elukoht oli maal või kui pärandi hulka kuulub kinnisvara, mis asub maal, siis tuleb kuulutus välja panna ka kohalikus vallamajas 17).

Kuulutuses peab kohus ära näitama, kelle

16) Maakorraldusseadus § 15, RT 1937, 30, 290.

17) TKS § 2011.

pärandi suhtes palutakse pretensioone esitada, millise aja vältel ja mis on mitteesitamise järeldused.

Kuulutuse juriidiline efekt seisneb selles, et ära määrata pärija vastutuse piire. Pärija on vastutav vaid nende kohustuste ja nõudmiste eest, mis on kohtule esitatud õigeaegselt. Kui pärija leiab, et nõudmisi pärandi vastu on palju ning need näivad olevat tõenäolised, võib ta loobuda pärandi vastuvõtust. Võtab aga pärija siiski pärandi vastu, on ta vastutav ka oma varaga, kui pärandist ei jatku pretensioonide katteks.

Pretensioonide ülesandmisega kohtule pole veel pärija otseselt seondatud nendega. Ainult ülesandmise tagajärjel ei saada pärijalt hakata

reaalselt nõudma kohustuse täitmist. Ülesandmi-
sel on vaid prejuditsiaalhagi efekt. See peab
alati eelnema, et suunata hagnosisid pärija vastu,
mis tekkinud pärandaja kohustustest. Selliseid
hagnosisid lahendab kohus üldalustel. Nii võib
mõni taotlus, mis on üles antud küll õigeaegselt,
jääda rahuldamata. Kunagi ei saa ütelda, et taot-
lus, mis üles on antud õigeaegselt, kuuluks kind-
lasti rahuldamisele.

Kui pärandaja surmaeelne elukoht oli välis-
maal, siis allub selline asi Tallinna l. jaoskon-
nakohtule. Kuulutuse sel juhul avaldab muidugi ka
Tallinna l. jaoskonnakohtunik¹⁸⁾. Peaks paran-
disse kuuluma ka maalasuv kinnisvara, siis peab
selgi juhul kuulutus pandama välja ka kohalikku

18) TKS § 2011¹ .

vallamajja nagu muudelgi juhtudel.

Nõudmised, õigused ja taotlused päranditombu vastu tuleb esitada kohtule üldiselt kuue kuu kestel. Kuid ka need pretensioonid loetakse ülesantuks õigel ajal, mis pole esitatud küll kuue kuu kestel, kuid enne kohtu otsust, millega pärijad kinnitati pärimisõigustesse. 19). Pärast kohtuotsust esitatud pretensioonidel pole enam mingisugust efekti.

§6. Vaidlused pärimisõigustesse kinnitamise vastu.

Pärast proklaamiaja möödumist määrab kohus asja kuulamisele 20). Ühtlasi saadab ta ka kutsed

19) TKS § 2064.

20) TKS § 2065.

kõikidele pärijatele, kelle elukohad on kohtule teada. Kuulamisele määramist ei takista see, kui kohtule pole teada mõne pärija elukoht, ning talle pole võimalik kutset saata. Kohus peab asja kuulamisele määrama, ning need, kes on palunud end pärimisõigustesse kinnitada, pärijaiks kinnitama. Ei saa jätta pärijaks kinnitamata kedagi seepärast, et osa pärijate elukohti on teadmata või osa pärijaist pole palunud end pärimisõigustesse kinnitada. Kehtiva õiguse järgi võib saada pärijaks see, kes on palunud end pärijaks kinnitada. Kui pärija kas kohtu spetsiaalkutsest või väljakutsest hoolimata ei ilmu kohtuistungile ega palu end pärijaks kinnitada, siis pole õigust seda teha ka kohtul, sest kehtivas õiguses on pärimises rakendatud deklaratsiooniprintsiip. Iga pärija peab paluma end kinnitada pärijaks. Väljaspool tahteavaldust see võimalik pole.

Pärijaks kinnitamine toimub kehtivas õiguses hoiukorras. Hagikord on siin erandjuhuks. Kuna hoiukorra menetluses pole võimalik lahendada vaidlusi, siis ei saa seda teha ka pärijaks kinnitamisel.

Kui kohtusistungil, kus toimub pärijate kinnitamine, esitatakse vaidlusi pärijate vastu, ei saa kohus laskuda nende lahendamisele ²¹⁾. Sellisel juhul tuleb hoiukorramenetlus lõpetada ja anda võimalus pärijatele end kinnitada pärimisõigustesse hagikorras. On mõeldav ka see, et vaidluste ajaks seistatakse hoiumenetlus ning asi võetakse kuulamisele pärast seda, kui küsimus, mille suhtes tõusetati vaidlus, on lahendatud hagikorras. (TKS 2065).

Muidugi ei tule vaidluse all mõelda iga-sugust avaldust kohtule, millega keegi avaldab, et ta pole nõus pärijate kinnitamisega pärimisõigustesse. Vaidlus peab olema ikka selline, et juhul, kui neid asjaolusid, millele vaidlus on rajatud,

21) TKS § 2065.

saab tõendada, puuduks alus isiku kinnitamisel pärimisõigustesse. Vaidluse ajendeid pole vaja otse tõendada. On küllalt, kui need näivad olevat tõepärased. Edasi peavad õigused, mille alusel vaieldakse vastu pärijate kinnitamisele, kuuluma vaidlejale. Ei saa vaielda vastu selliste õiguste alusel, mis ei kuulu üldse vaidlejale. Teise isiku nimel ei saa kunagi esitada vaidlust pärijaks kinnitamise vastu, olgu vaid siis, kui tegemist on volitus-vahekorraga.

Kui pärijad on pannud käiku mitu menetlust pärijaks kinnitamise üle, kus igaüks neist on erineva sisuga, siis loomulikult pole võimalik nende alusel sooritada pärimisõigustesse kinnitamist. Sellisel juhul tuleb hoiukorratoimetused kas lõpetada või peatada. Viimaseks kohtu käitumiseks peab mõnel juhul olema pärijate nõusolek. On aga need taotlused ühesuunalised ning taotlevad ühe-

suguseid sihte 22), siis võidakse teised hoiu-
menetlused lõpetada ning kinnitamine sooritada ühe
hoiumenetluse järgi.

Vaidlusi pärijaks kinnitamise vastu võidak-
se esitada kohtule nii suuliselt kui ka kirjali-
kult. Suulised vaidlused tuleb kanda kohtuproto-
kolli. Üldiselt tuleb vaidlused esitada kohtule ,
proklaami aja vältel, kuid õigeaegseteks tuleb pi-
dada ka neid, mis esitatud küll pärast mainitud
aega, kuid siiski enne kohtuotsust. Nii võib vaid-
lusi esitada ka kohtuistungil, kus arutusel päri-
jaks kinnitamise asi.

Kui vaidluse puhul lõpetab jaoskonnakohtu-
nik hoiumenetluse, siis tuleb seda lugeda ikka
täiesti lõppenuks. Pärastpoole ei saa seda enam

22) Näiteks on mitme pärija poolt pandud käiku
mitu hoiumenetlust, kus palutakse kinnitada
pärimisõigustesse neidsamu pärijaid, keda teis-
teski.

uuendada. Kui soovitakse samadel alustel uuesti alata pärijate kinnitamist, tuleb esitada uus palve ning avada uus hoiumenetlus. Eelmise toimiku tõendmaterjale võidakse kasutada ka lisandamiseks uude toimikusse. Kulud, mis seonduvad uue väljakutsega, kannab see, kes taotleb väljakutse sooritamist ning pärimisõigustesse kinnitamist 23).

Vaidlused, mis esitatakse pärijaks kinnitamisel, võivad olla väga mitmesugused. Need võivad seisneda selles, et rakendamisele ei tule üldse seadusjärgne pärimine, s. o. siis kui surma puhuks on tehtud testament või pärimislepe. Edasi võivad need seisneda selles, et isik, kes palub end kinnitada pärijaks, on kaugemaastme sugulane, kellele vaidleb aga vastu lähemaastme sugulane jne. Üldse võivad vaidlused olla väga mitmesugused. Ühine joon neil kõikidel puhkudel on see, et isikut ei või pärijaks kinnitada, kuna vaidle-

23) TKS § 2071.

jal on suur^em õigus pärimisele. Vaidelda aga pärijaks kinnitamise vastu saab üksnes see isik, kellel on suurem õigus pärimiseks. Seetõttu ei saa vaidlusi esitada selline isik, kes ei eviks mingisugust kasu sellest, kui pärija jääb kinnitamata. Teisisõnu - vaidlejal peab olema juriidiline huvi hoiumenetluse lõpetamiseks.

§ 7. Pärimisõigustesse kinnitamine ja päranditombu likvideerimine.

Pärast proklaamiaja möödumist määrab kohus asja kuulamisele. Kohtuistungile kutsutakse välja kõik teadaolevad pärijad. Samuti saadetakse kutsed ka nendele isikutele, kes avaldanud mõnesuguseid nõudmisi ja taotlusi pärandi vastu.

Juhul, kui pärija soovib pärandit võtta vastu inventuuriõiguse alusel, siis tuleb enne pä-

rimisõigustesse kinnitamist teostada vara üleskirjutus²⁴⁾. Üleskirjutamise juurde peab välja kutsuma päranditombu kreditorid. Üleskirjutamisel tuleb vara ära hinnata. Vaidlused, mis võivad tekkida vara hindamisel, kuuluvad lahendamisele samadel alustel nagu üldse vaidlused vara üleskirjutamise ning hindamise suhtes.

Pärast nimekirja koostamist vastutab pärija pärandaja kohustuste eest vaid vara aktivaga.

Kohus, kuulanud ära pärijate ja teiste asjahuvitatud isikute avaldused, võtab seisukoha, kas kinnitada pärijad pärimisõigustesse või lõpetab hoiumenetluse. Lõpetamine toimub siis, kui on esitatud vaidlusi pärijate kinnitamise vastu²⁵⁾. Pole aga vaidlusi kas üldse esitatud või on vaidlused sellised, milliseid ei tule arvestada, siis

24) TKS § 2018.

25) TKS § 2021.

kinnitab kohus pärijad pärimisõigustesse. Enne aga tuleb selgitada, kas kõik asjaolud, mis on vajalikud pärijaks kinnitamisel, on tõendatud.

Kinnitada pärijaks saab ikka vaid neid, kes selleks on avaldanud kohtule tahet kas suuliselt või kirjalikult. Kunagi pole võimalik kinnitada pärimisõigustesse kedagi ka sel juhul, kui seda paluvad kaaspärijad. Kui, näiteks, kaks kaaspärijaist on palunud kinnitada pärimisõigustesse kõiki kolme pärijat, siis pole kohtul võimalik seda teha muidu, kui kolmas on selleks avaldanud tahet kas suuliselt kohtu ees või kirjalikult. Ei ole sellist avaldust kolmanda poolt esitatud, võib kohus kinnitada pärijaks vaid need, kes vastava taotlusega on esinenud. Kui päéves on palutud kinnitada pärijaiks igäuhte näiteks $\frac{1}{3}$ mõttelises osas, siis ei või kohus kinnitada pärijaks suuremas osas, kui seda on palutud. Täiendava avalduse alusel aga

on see võimalik.

Kinnitamisel pärimisõigustesse kohus määrab kindlaks: 1) kas vara pärijaks osutub üks isik või pärivad koos mitu pärijat mõttelistes osades; 2) mitme pärija puhul võib pärida iga pärija mitte võrdse mõttelise osa või kindla reaalosa 26). Kohutu otsuses, millega pärijad kinnitatakse, tuleb ära määrata, missuguse osa keegi pärijaist pärib. Koos sellega tuleb määrata ka kohtulõiv toimetusest. Lõivu määrab kohus oma hindamise järgi. See ei või ületada 100 krooni ühelt pärijalt.

Otsuses tunnustab kohus kehtetuks ka kõik õigused, nõudmised ja taotlused, mis pole esitatud õigeaegselt. Nende nõudmised aga, mis on esitatud õigeaegselt, tuleb tunnustada ülesantuks. Taotlusi saab kustunuteks lugeda kohus vaid siis, kui seda on palunud pärijad. Omal initsiatiivil ta seda

26) TKS § 2022.

teha ei saa.

Pärimisõigustesse kinnitamisel pole võimalik ühel pärijal loobuda teise kasuks. Loobuda võib pärija üldse, ilma et see siirduks mõne pärija kasuks. Ühisel leppel võivad küll pärijad paluda end kinnitada pärimisõigustesse mitte võrdsetes osades 27). Seda aga ei tule pidada loobumiseks ühe pärija kasuks. Kui pärijate vahel pole kokkulepet selle kohta, kui suures osas tuleb kedagi pärijaks kinnitada, siis peab kinnitatama kõik pärijad pärimisõigustesse võrdsetes mõttelistes osades.

Pärimisõigustesse kinnitamise kohta teeb kohus otsuse ja kuulutab selle avalikult kohtuistungil. Otsus ei jõustu kohe kuulutamisest, vaid edasikaebe tähtaja möödumisest. Edasikaebus otsusele tuleb esitada ringkonnakohtule 7 päeva jooksul.

27) Pärijate nõusolekul võidakse kinnitada pärimisõigustesse iga pärija isesuuruses mõttelises osas või ka reaalsas.

arvates otsuse kuulutamisest. Pärast mainitud tähtaja möödumist evib kohtuotsus materjaalse õigusjõu. Kui pärimisobjektiks on kinnisvara, siis võib iga pärija võtta ära kirja kohtuotsusest ning selle alusel kinnistada pärandiosa kas mõttelise osana või reaalosana enda nimele kinnistusjaoskonnas 28).

Kui pärijad on kinnitatud pärimisõigustesse välismaa seaduste alusel ning selleks on välismaa kohtu otsus, siis ei saa selle järgi meil teotse- da muidu, kui meie kohtud peavad asja läbi vaata- ma vormiliselt ning otsusele tegema pealdise, et kohtuotsus pole vastuolus meie seadustega.

Pärast kohtuotsuse seadusjõustumist võivad pärijad asuda päranditombu likvideerimisele. Likvi- deerimistaotlusega võivad esineda ka päranditombu

28) TKS § 2023.

hooldajad. Hoolduskohtul endal on õigus ka küsimust üles võtta omal algatusel ning hooldust lõpetada, kui selleks pole enam vajadust.

Päranditombu likvideerimise korral annab hooldaja varavalduse üle pärijaile, koostab selle kohta aruande ning esitab selle kinnitamiseks hoolduskohtule. Kohus kontrollib hooldaja tegevust aruande järgi ning lõpetab hoolduse pärandi üle. Sellega on lõplikult likvideeritud päranditomp. Kui pärijad on kinnitatud pärimisõigustesse mõttelistes osades, siis tekib nende vahel kaasomand. Igale pärijale kuuluvad pärandi suhtes samasugused õigused nagu kaasomanikelgi ühise omandi suhtes. Pärijad võivad pärandit jagada igal ajal reaalses osadesse. Nad võivad seda sooritada nii omavahel kui ka kohtu kaasabil ²⁹⁾. Pärandi jagamisküsimust

29) TKS § 2024.

võidakse anda lahendada ka vahekohtule üldalustel 30).

Kohus sooritab pärandi jagamist kas sel teel, et jagab vara ära pärijate vahel. Kui see ei osutu võimalikuks, siis võidakse vara ära müüa avalikul oksjonil ning saadud summa ära jagada³¹⁾.

Pärimisõigustesse kinnitamisega muutub pärija pärandaja universaalseks õigusjärglaseks. Temale kanduvad kõik kohustused, mis sidusid pärandajat ennast. Juhul, kui tegemist on mitme pärijaga, siis vastutab pärija üldiselt pärandaja kohustuste eest selles osas, milles ta sai pärijaks. Ainult mõnel juhul on pärijate vastutus solidaarne. Pärijad on vastutavad kohustuste eest ka siis, kui suur jagu vara on määratud legataari-

30) TKS § 2025.

31) TKS § 2026, § 2029.

dele. Niipea kui pärija on pärandi vastu võtnud, on ta vastutav pärandaja kohustuste eest. Ainult inventuuriõiguse alusel pärandi vastuvõtmise korral võib pärija vastutust piirata.

§8. Pärimisõigustesse kinnitamine hagikorras.

Nagu ülal mainitud ei lahenda kohus hoiukorras vaidlusi. Kui pärijaks kinnitamise korral tekitab vaidlused, siis lõpetab jaoskonnakohus hoiumenetluse ja annab võimaluse vaidlusi lahendada hagikorras. Vaidluste puhul pärijaks kinnitamise vastu peab seda sooritama hagikorras. Hagikorras on võimalik lahendada vaidlusi ning kinnitada pärimisõigustesse ka vastuvaidlustest hoolimata.

Hagid, millega taotletakse pärimisõigustesse kinnitamist, alluvad kas ringkonna või jaoskonnakohtule. Kinnisvarade puhul alluvad hagid ring-

konnakohtule pärandi väärtusele vaatamata. Vallasvara puhul aga alluvad hagrid alla 1000 krooni jaoskonnakohtunikule. Kohaalluvuseks tuleks siin võtta mitte enam pärandaja surmaeelne elukoht, vaid kostja elukoht. Normides, mis sätivad kohaalluvust, ei leidu erisätteid pärijateks kinnitamise asjus. Seetõttu tuleb siin rakendada üldnorme. Hagikorralises menetluses aga ei saa kasutada neid alluvusnorme, mis on ette nähtud hoiumenetluse kohta.

Hagi tuleb üldiselt suunata selle vastu, kes vaidles vastu hoiumenetluses pärijaks kinnitamisele. Kuid kostjatena peavad esinema ka teised pärijad, kui nad ei esine hagejatena.

Tähtaega hagi esitamiseks seaduses pole otse ette nähtud. Väljaspool üldaegumise piire on hagi esitamine raske. Vara valdajal võib tekkida iga-

musvalduse alusel omandiõigus pärandiesemetele.

Hageja peab siin tõendama neidsamu asjaolusid, mis hoiumenetluseski. Eelkõige tuleb tõendada pärandaja surmafakt, sugulusseos pärandajaga ja pärandisse kuuluv vara. Hagipalves tuleb mainida, et hagikorras pärijaks kinnitamine on võetud ette seepärast, et kostja vaidles vastu pärijaks kinnitamisele hoiukorras. Ühtlasi tuleb hagialusena näidata ära need olmad, mille olelul leiab pärija õigustatud olevat end pärijaks kinnitada kostja vaidlustest hoolimata. Lõpuks peab hagipalve sisaldama taotlust, mida tahetakse kätte saada hagegiga, s. o. palvepunkti pärimisõigustesse kinnitamiseks.

Hagi lahendab kohus üldalustel. Hageja peab tõendama olmad, mida ta esitab oma taotluse alusena. Neid võib ta tõendada nii dokumentide kui ka tunnistajatega, kui seda võimaldab protsessikord.

Ka kostja peab siin oma vastuväiteid tõendama. Lihtsast vastuvaidlusest pole küllalt, nagu see võis esineda hoiumenetluse puhul. Kui kostja oma väiteid ei tõenda, loeb kohus need tõendamtuks ning rahuldab hageja taotluse. Muidugi peab ka hageja taotlus olema tõendatud. Hageja lihtsa väite korral pole võimalik kedagi kinnitada pärimisõigustesse. Siin on tegemist tavalise hagiga, kus kumbki protsessipool peab tõendama need väited, millele ta rajab oma taotlused kohtus. Muidu ei saa kohus neid arvestada.

Vajaduse korral võidakse ka kaaspärijaid tõmmata protsessi kolmandate isikutena. Nad evivad samasuguseid õigusi nagu üldse kolmandad protsessis.

Asja arutamisele peab kohus välja kutsuma kõik isikud, kes esinevad asjaosalistena prot-

sessis. Juhul, kui kostjale pole protsessist teatatud, ei saa asja arutada. Asja arutamisest peab osutama võimalikuks mõlematel protsessipooltel osa võtta ning omi õigusi ja taotlusi tõendada. Selle mitteväimaldamine on protsessi olulisi vigu, mis võib kaasutada kohtuotsuse tühistamise.

Hageja taotlus peab jääma samale alusele nagu see on esitatud, samuti ei või suurenda ka hagisumma. Kui pärija on palunud kinnitada end pärimisõigustesse kindlas osas, siis ei saa ta seda hiljem suurendada, kui pärastpoole selgub, et ta osa oleks võinud olla suurem. Siin ei saa pärastpoole pärandiosa suurendada nagu see osutub võimalikuks hoiumenetluses. Muidugi, kui muutmisega on kostja nõus, siis ei saa olla selleks takistus.

Kohus lahendab siin küsimuse üldalustel

Tsiviilkohtupidamise seaduse sätete kohaselt. Päriljaks kinnitamise menetlust ei saa kunagi lõpetada selle tõttu, et kostja on esitanud palve, milles ta palub end kinnitada päriljaks. Just hoiumenetlus tuleb sel puhul lõpetada, mitte aga hagikorraalne menetlus.

Hagikorras päriljaks kinnitamise korral võib kostja omalt poolt esitada hageja vastu vastuhagi. Sel juhul on võimalik kinnitada pärimisõigustesse ka kostja, kuna hageja taotlus võib jääda rahuldamata. Kui vastuhagi pole esitatud, siis võib kas hageja taotlus rahuldada või jätta see tagajärjeta. Kostja peab sel juhul esinema koguni uue taotlusega pärimisõigustesse kinnitamiseks.

Otsuse päriljate kinnitamiseks pärimisõigustesse teeb kohus üldalustel. Kui hageja taotlus rahuldatakse, peab kohus mõistma välja kostjalt

ka kohtu- ja asjaajamiskulud, kui nõudja seda taotleb. Kohtuotsus jõustub siin üldalustel. Kohtuotsusel on samasugune jõud, nagu otsusel, mis tehtud hoiumenetluse korras.

Nagu tavalise hagi puhul nii võib ka siin rakendada hagikindlustust, kui selleks on tarvidus 32). Nii võidakse sisendada kinnistusregistrisse hoiu- ja keelumärkusi, arestida vallasvara jne. Hagikindlustust saadakse rakendada muidugi üldalustel. Ühelt poolt peab nähtuma, et hageja taotlus on tõenäoline, teiselt poolt aga oht, et juhul, kui hagi jääb kindlustamata, võib tekkida olukord, et hagejal poleks võimalik saada rahuldust.

Uute asjaolude ilmnemisel on võimalik tühistada kohtuotsusi, millega on isik kinnitatud

32) TKS § 590 - 601 ja §1823 - 1831.

pärimisõigustesse. Teistmismenetlus tuleb sooritada üldalustel. Tühistada on võimalik nii neid kohtuotsusi, mis tehtud hagikorras kui ka neid, mis tehtud hoiukorras, kui esinevad sellised ajendid, mis annavad võimaluse kohtuotsusi tühistada.

Kokkuvõtteks peab mainima, et hagikorras pärimisõigustesse kinnitamine on mõeldav ikkagi vaid sel juhul, kui hoiukorras pole veel pärijaks kinnitamine toimunud. On keegi hoiukorras pärijaks kinnitatud ning see otsus on seadusjõustunud, siis pole enam võimalik hagikorras pärijaks kinnitamist sooritada. Sellel juhul võidakse vastavate ajendite olemasolul vaid kohtuotsust tühistada.